

הפורחת בכל יום..

הניוז היומי של דרשו.

Dirshu
דרשו ד' ועוז
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

יום שלישי י"ד חשון תשע"ט | דף היומי בבלי: מנחות עד.
דף היומי בהלכה: מתחילת סימן שכ"ט עד סעיף ד'.
מוסר: שפת תמים פרק ב' מ"ובעוונותינו הרבים" עד תחילת פרק ג'.
קנין חכמה הלימוד השבועי: פרק כ"ד 'וכבר מצאנו שהמלאכים' עד פרק כ"ו.

הדף היומי בהלכה

איזו שריפה אסור לכבות בשבת?

אולם, שריפה שאין בה חשש סכנה, וכגון שפרצה בבית מבודד, שידוע כי הוא ריק מאדם, וכי אין חשש לסכנה מחמת צנורות וכבלים המובילים אליו גז וחשמל - אסור לכבותה. ואם יש בבית קשיש או נכה שניתן לפנותו באופן מידי, אך הדבר כרוך בעשיית מלאכה דאורייתא - עדיף לכבות את האש מאשר לפנותו. [שו"ע שכת, א, ומשנ"ב א-ב; ביאורים ומוספים דרשו, 1 ו 3]

שריפה שפרצה בשבת, ויש בה חשש סכנה לחיי אדם, חובה לכבותה. ולכן, אם פרצה דליקה בדירה שבבית משותף, או בבית שהאש עלולה התפשט ממנו לבתים אחרים - יש לכבותה, או להזעיק את מכבי האש כדי לכבותה, כיון שבאופנים אלו יש בדרך כלל סכנה לחיי אדם על ידי התפשטות האש, ובמיוחד באזורי מגורים שיש בהם בנייה צפופה.

הדף היומי בהלכה

חילול שבת להצלת יהודי שאינו שומר מצוות

בסביבה המנותקת משמירת המצוות, ואף אם ספק שמא הוא כן - דינו ככל ישראל, וחובה לחלל את השבת להצלתו; אך מי ששנה ופירש, דהיינו שגדל בסביבת שומרי מצוות ועובר על המצוות 'להכעיס' - אסור להצילו אף בימות החול, וכל שכן שאסור לחלל את השבת לשם כך. [שו"ע שכת, ג, ומשנ"ב ו רט; ביאורים ומוספים דרשו, 14]

פיקוח נפש דוחה שבת, ולכן מותר לחלל שבת אף במלאכות דאורייתא כדי להציל נפש מישראל, בין קטן ובין גדול, ואף מי שספק אם הוא גוי או ישראל. ואף במקרה שלא ידוע אם אכן הישראל במצב של ספק סכנה, אך יש סיבה להניח שהוא במצב זה - חובה לחלל את השבת עד שיוודאו כי אינו בסכנה. וישראל שאינו שומר מצוות - אם הוא 'תינוק שנשבה', דהיינו שגדל מילדותו

הדף היומי בהלכה

האם מותר לרופא לחלל את השבת כדי לטפל בחולה גוי?

אף על איסור דרבנן לשם כך. ורופא העובד בבית חולים שבו מטופלים גם גויים - אם ישנם בצוות בית החולים רופאים גויים, עליו להשתדל שלא תהא תורנותו בשבתות, או להחליף את תורנותו שבשבתות עם רופא גוי, כדי שלא יאלץ לחלל את השבת לצורך טיפול בגויים.

[שו"ע שכת, ב; ביאורים ומוספים דרשו, 13]

פיקוח נפש של גוי אינו דוחה שבת. ובמקרה שההימנעות מהצלת הגוי עלולה להתפרסם ולגרורם לשנאה עד כדי סכנת נפשות לישראל - ויש לחשוש לכך במיוחד בנוגע לרופא הנדרש לטפל בגוי - מותר לעבור אף על איסור דאורייתא כדי להצילו. אך אם ההימנעות מהצלת הגוי עלולה לגרום לשנאה בלבד, ללא סכנה לישראל - אסור לעבור על איסור דאורייתא כדי להצילו, ויתכן שאסור לעבור

הכל החל בשמחת תורה לפני עשרות שנים. הם גרו ברמת גן, וביום שמחת תורה לקחה אותו אמו לראות את ההקפות בבני ברק. הם הגיעו לבית המדרש של חסידי ויזניץ ונעמדו בפתח...

"אסור לזלזל בשום פעולה קטנה של קירוב"

וביום שמחת תורה אמו לקחה אתו לראות את ההקפות בבני ברק. וכך צעדו והלכו עד שהגיעו לבית המדרש של חסידי ויזניץ ועמדו בפתח לראות את ההקפות. בבית המדרש של חסידי ויזניץ נוהגים באחת ההקפות שהילדים הקטנים רוקדים על כתפי ההורים במעגל גדול. והנה לפתע בא אברך חסידי לפתח ביהמ"ד, נטל את אותו נער, שהיה לבוש כמובן כחילוני, הניח כיפה לראשו והרכיבו על כתפו ורקד עמו במעגל הילדים.

"מאז אותו שמחת תורה" - המשיך האברך וסיפר לרבי - "ידעתי שמקומי בין שומרי תורה ומצוות". ומאותו זמן החל לבו לבעור לחזור בתשובה עד שכיום בניו ובנותיו מתחנכים בדרך התורה.

ובזאת פנה הרבי זצ"ל לכל העוסקים בעבודת הקודש ואמר להם: "ראו מה גודל התוצאה של פעולה קטנה כל כך, עד שדורות שלמים נזקפים לאברך הנ"ל, שאפילו לא מודע לתוצאות של הריקוד עם אותו ילד, שנהפך מאז לשומר תורה ומצוות. אף פעם אסור לזלזל בפעולה קטנה של קירוב ושל מילה טובה". (ע"פ 'המבשר תורני' פרשת תרומה תשע"ב)

בפרשת השבוע אנו קוראים על השתדלותו של אברהם אבינו ע"ה ללמד זכות על העיר סדום ולמנוע את הפיכתה, אפילו למען עשרה צדיקים שבקרבה. "ועמך כולם צדיקים"... בספרים הקדושים לומדים מפרשה זו לדורות, עד כמה צריך להשתדל ללמד זכות ולא להתייאש מאף יהודי, בגלל 'הצדיק' שבקרבו. הניצוץ האלוקי שבנשמתו.

היה זה בשנת תשע"א. יום אחד ביקש לפתע האדמו"ר בעל 'באר יעקב' מנדבורנה זצ"ל לזמן לחדרו את כל ראשי החבורות ואת כל העוסקים בחינוך במוסדותיו הקדושים. בשעה היעודה הגיעו כולם, והרבי פתח סיפר להם כי יום קודם לכן היה בחדרו אברך חסידי יקר מאוד שבניו לומדים ומתחנכים במוסדות ויזניץ, ובא לבקש הסכמה על ספר חשוב שהוא מוציא לאור. בתוך הדברים סיפר אותו אברך לרבי, כי הוא בכלל בעל תשובה, ובשנות הנערות לא ישב בהיכלה של תורה ולא ידע מהי שמירת תורה ומצוות, והמשיך לספר כיצד התקרב לאבינו שבשמים עד שזוכה עתה להוציא לאור את ראשית פרי ביכוריו, ספר חשוב מאוד בעומק ובפלפול.

הכל החל בשמחת תורה לפני עשרות שנים. הם גרו ברמת גן הסמוכה לב"ב,

רוחו של הנהג קצרה והוא החליט לעקוף את הרכב המזדחל לאטו לפניו. ברגע שביצע את העקיפה, קפצו מתוך הרכב כמה שוטרים...

האברך שקיבל עול תורה ונפטר מעול דרך ארץ

קבל על עצמך ללמוד מהיום והלאה דף גמרא בכל יום ויום ותראה פלאות. אך הנהג טען לעומתו שאי אפשר לו לעסוק בתורה, אך לזאת ניאות - לומר בכל יום 'תהילים המחולק' ותו לא.

בינתיים המשיכו השוטרים במלאכתם... כראות הנהג כי כלתה אליו הרעה, והבין שכעת יאבד את מקור פרנסתו למשך שנה תמימה, בלית ברירה נענה ואמר: מקבל אני על עצמי ללמוד בכל יום דף גמרא.

ויהי אך יצוא יצאו הדברים מפיו, ומיד נקראו השוטרים בדחיפות להציל איזה יהודי, והניחוהו לנפשו, באמרם לו: בבית המשפט נמשיך...

וכבר עברו כמה ימים וחדשים, אין קול ואין עונה, והנהג ניצל לגמרי בזכות קבלתו בעסק התורה. וכבר מפורשים הדברים במשנה: כל המקבל על עצמו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ. כי בקבלת עול תורה יוסר ממנו כל עול אחר.

(ע"פ באר הפרשה)

סיפר הגה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א: בעיר בית שמש דר אברך המתעסק לפרנסתו בהסעות. אברך זה היה בחרותו מתמיד ותלמיד חכם, אך לאחר נישואיו, אף שנשאר ירא שמים ומקפיד על קלה כבחמורה, עזב את אט את הלימוד, עד שהגיע למצב נורא שלא היה פותח גמרא או כל ספר קודש אחר מראשית השנה ועד אחריתה ועד בכלל.

פעם אחת הסיע ברכבו כמה נוסעים מחוץ לעיר, ולפניהם נסע-עמד איזה רכב שנסיעתו הייתה במהירות של הולכי רגל... קצרה רוחו של הנהג והחליט לעקוף בדרכו את ה'זוחל' הלז, ועשה כן במקום האסור על פי כללי הנסיעה. באותו רגע קפצו מתוך ה'זוחל' זה כמה שוטרים, החלו לגעור בו על מעשיו וגילו לו כי קנס גדול מוטל עליו כעונש על עבירה זאת, ובפרט לאחר שמצאו תללות בו 'קופה של שרצים' - שדיבר בפלאפון ונטל עמו תינוק שלא ישב במושב המיוחד לתינוקות. מלבד הקנס הכבד, אמרו לו כי הם עומדים לאסור עליו להנהיג את הרכב למשך שנה תמימה - והרי בו תלויה פרנסתו ופרנסת אנשי ביתו... אחד הנוסעים שהכיר היטב את הנהג משנות בחרותו, פנה אליו ואמר לו:

לאחר כמה דקות אמר החזון איש: "תלך לבקרה ותשהה לצידה כמה שהיא רוצה, ותדע לך שאתה לא מקיים כאן רק מצוות חסד וביקור חולים, אלא גם מצוות תלמוד תורה!!!"

ההוראה המפתיעה של החזון איש לרבי בן ציון פלמן זצ"ל, על הטיפול בסבתא החולה

וירא אליו (בראשית י"א)

וברש"י: "לבקר את החולה".

לפנינו סיפור ולימוד נפלא שסיפר הגרב"צ פלמן זצ"ל, על שאלה ששאל את החזון איש וקיבל מתשובתו לימוד ומוסר השכל לכל חייו, כפי שסיפר מהמגיד מירדים הג"ר מנחם שטיין שליט"א ששמע זאת מהגרב"צ זצ"ל.

החזון איש זצ"ל היה יוצא בכל יום לטייל זמן קצוב כפי מה שנוצר לו לבריאותו. בדרך כלל היה יוצא לטייל כאשר מתלווה אליו אחד מהבחורים שהיו קרובים אליו, או אחד מבני המשפחה. הרבה פעמים זכה הגרב"צ להתלוות אליו בטיולו זה, לאחר שכמעט מדי יום ביומו היה הגרב"צ יורד מהישיבה לבית החזון איש כדי לשאול אותו את ספקותיו ושאלותיו בסוגיה, ומתוך כך יצא הרבה פעמים זוכה להתלוות עמו בטיול, כאשר בדרך היה משוחח עם החזון איש בלימוד ונהנה ממנו בעצה ותושיה בספקות שעמדו לו על הפרק.

פעם אחת כשטייל החזון איש באזור של פרדס ברמן (היום זהו המשך של רחוב חזון איש), מצא הגרב"צ את שעת הכושר להתייעץ עמו בנושא הבא.

בבית הוריו של הגרב"צ, הג"ר שמואל פלמן זצ"ל רב שכונת "היכל מאיר" בתל אביב, התגוררה לעת זקנתה הסבתא, אמו של אביו ר' שמואל. מטבע הדברים הקשר בין הסבתא לנכדים שהתגוררו עימה יחד היה מאוד חזק, והסבתא נהנתה רבות מחברת נכדה ונכדותיה. בתקופה מסוימת הסבתא לא חשה בטוב, והוצרכה להתאשפז בבית החולים לרפואתה, המשפחה דאגה כל הזמן לשהות לצידה ולעזור לה לעבור בקלות ובמהירות את ימי החלמה.

הגרב"צ שכבר היה בעת ההיא בישיבה, היה מגיע מפעם לפעם לביקור קצר כדי לשמחה ולדרוש בשלומה, ומיד היה שב לישיבה לתורתו ולעבודתו. הסבתא שמאוד נהנתה כאשר נכדה הגרב"צ בא אליה, ביקשה ממנו שוב ושוב שיואיל לבוא לעיתים יותר קרובות, ולזמן יותר ממושך.

הגרב"צ לא ידע מה לעשות, מצד אחד עתה הינו בחור ישיבה, ותפקידו ללמוד בכל עת, ואם ילך לבקר הרבה את הסבתא לא יוכל לשבת וללמוד כל היום, הוא יצטרך הרבה זמן לבטל בשביל לשהות לצידה כמו שהיא רוצה. ומצד שני, אולי עתה זהו תפקידו לשמח את הסבתא במחלתה, וזהו כמצווה שאי אפשר לעשותה על ידי אחרים, וחייב ללכת לבקרה אפילו שזה יבוא על חשבון הלימוד. ומצד שלישי, הוא לא היה היחידי מבין בני המשפחה ששהו לצידה. בני המשפחה היו כל הזמן לידה, וממילא מי אומר שזה נחשב כמצווה שאי אפשר לעשותה על ידי אחרים, הרי יש אחרים שעושים כבר את המצווה הזו. אלא שבכל זאת הסבתא מבקשת שדווקא הוא יבוא, ואולי על זה אינו מחויב לבטל מתלמודו.

את כל הספק הזה עם כל צדדיו שטח הגרב"צ לפני החזון איש, בעת הזו שהתלווה עימו בטיולו הקבוע, ועתה המתין לשמוע את דבריו - דברי אלוקים חיים - מה עליו לעשות בעת הזו ובמצב הזה.

החזון איש הקשיב לכל השאלה בתשומת לב מרובה, ולא הסתפק בשמיעה בלבד, אלא תוך כדי ההליכה המשיך לדרוש ולחקור את העלם הצעיר בכל הפרטים ופרטי הפרטים, "למה היא רוצה דווקא שהוא ישהה לצידה? האם לא טוב לה כשאחרים שוהים לצידה?", כאשר הוא מקבל תשובות מפורטות על הכל, עד שהתמונה במלואה היתה ברורה לו לכל צדדיה.

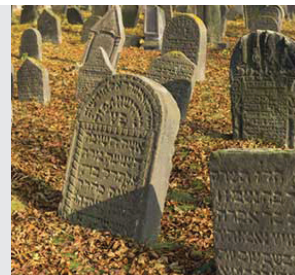
ואז החזון איש ממשיך ללכת במשך כמה דקות בשתיקה, כשהוא חושב ושוקל כדת מה לעשות, ומה ליעץ על השאלה הזו. לאחר כמה דקות פתח החזון איש את פיו ואמר: "תלך לבקרה ותשהה לצידה כמה שהיא רוצה, ותדע לך שאתה לא מקיים כאן רק מצוות חסד וביקור חולים, אלא גם מצוות תלמוד תורה!!!". הגרב"צ שומע את התשובה ומתפלא מאוד. איזה מצוות תלמוד תורה הוא מקיים בזה, הרי כשילך לשם לא יוכל ללמוד כמו שהוא לומד עתה בישיבה, ומיד הוא שואל את החזון איש בתמיחה: "איך אני מקיים בזה מצוות תלמוד תורה?". החזון איש שכבר היה מוכן לשאלה הזו, השיב ואמר: "אני יודע שאתה מתמיד ועמל בתורה, ולמה אתה כל כך עמל בתורה? כדי לזכות לקנות את התורה, שהתורה תהיה אצלך 'תורה דליה', ולזכות להגיע לבחינה כזו של 'תורתך בתוך מעי'. אבל באמת איך יתכן שיהיה לאדם חיבור עם התורה, הרי התורה היא מציאות רוחנית, ואילו האדם הוא יצור גשמי, ואלו שני דברים שאינם מתחברים זה בזה?"

התשובה לזה היא, שיש כלל: "אין התורה נדבקת אלא לנפש עדינה". כדי לזכות שהתורה תדבק בך צריך לקנות "עדינות הנפש", והוא בית הקיבול שיכול לקבל את התורה, ודרכו זוכים להתחבר לתורה. ואיך קונים עדינות? על ידי חסד, ויתור, וכל המידות הטובות. כאשר אדם מוותר על הרצונות שלו למען הזולת, הוא זוכה לקנות בנפשו עדינות, ומכוחה הוא זוכה שהתורה תדבק בו". ועתה המשיך החזון איש בדבריו החוצצים ואמר, "אתה לא צריך לסגור את הגמרא כדי לחפש היכן לעשות חסד, אבל כאשר מזדמן לך לעשות חסד ולוותר על הרצונות שלך, אז זה הזמן שאתה יוצר לך בנפש קנין של עדינות, שהוא כלי הקיבול של התורה.

ועכשיו כשמזדמן לך לעשות חסד בבחינה כזו שאי אפשר לעשותה על ידי אחרים, כי הסבתא נהנית דווקא כשאתה נמצא בקרבתה, אז תדע לך שכל רגע שאתה שוהה במחיצתה, וכל תרופה שאתה נותן לה, וכל השגחה שאתה משגיח עליה לרפואתה, אתה עושה פעולה של תורה. משום שאתה יוצר עדינות בנפשך, והעדינות הזאת גורמת לחיבור יותר טוב של קדושת התורה שתוכל להדבק בנפשך. ולכן זה לא נחשב שאתה רק מקיים מצוות גמילות חסדים, אלא גם מצוות תלמוד תורה, שאתה עוסק בפעולה של תורה".

(ע"פ שלמים מציון)

לפתע צדה עינינו מצבת אבן נמוכת קומה, צמודה כפסיעה לקבר אליו הגענו. לבנו כמעט החסיר פעימה. התאריך בלט לנוגד עינינו: ג' חשוון! שנת תרע"ט!

סיפור של השגחה פרטית שאירע בשבוע שעבר בבית החיים שבעיירה ערלוי בהונגריה

הגענו לערלוי, אמרנו מספר פרקי תהלים ליד ציונו של זקנו, ושביעות רצון עלתה בנו על הזכות לשמח חבר וידיד קרוב. בעודנו בבית החיים, צועדים אנו מספר צעדים אחורה ופונים לצאת מחלקת השדה לדרכנו. והנה, לפתע, צדה עינינו מצבת אבן נמוכת קומה, צמודה כפסיעה לקבר אליו הגענו. לבנו כמעט החסיר פעימה. התאריך בלט לנוגד עינינו: ג' חשוון! שנת תרע"ט! היום יום היאהרצייט המאה של אותו יהודי שטמון ברגבי עפר אי שם במרחק.

מסתבר כי קורא הדורות מראש לא סובב את דרכנו רק לכבוד חברנו. היתה כאן מטרה נוספת, נעלית, אותה הבנו רק עכשיו. יש כאן יהודי הטמון כאן 100 שנים בדיוק. ר' משה ב"ר מרדכי הלוי בערקאוויטש שמו. רודף צדקה וחסד היה, כנוסח מצבתו. הוא ממתין שנים רבות שיהודים יעלו לקברו ביום השנה לפטירתו. וזה קרה.

נר נשמה הודלק חיש מהר בהתרגשות, פרקי התהלים נאמרו בלב הולם, וכך המשכנו קערסטירה עם ערך מוסף.

הסיפור דלהלן אירע עם יהודי מבית שמש, שנסע בשבוע שעבר להונגריה וחווה השגחה פרטית מופלאה לטובת נשמה שעלתה לעולם העליון לפני 100 שנה. הוא שלח את סיפורו לעיתון 'המבשר' ושם הופיעו הדברים, בזו הלשון: ברצוני לספר לכם סיפור השגחה פרטית מכלי ראשון, שקרה איתי. זה קרה עכשיו, ערב שבת פרשת נח, ג' בחשוון. היינו קבוצה קטנה שנסעה מארץ הקודש קערסטירה לשבות שבת בצלא קדישא של הצדיק הנודע רבי ישע'לה מקערסטיר זיע"א.

מספר שעות לאחר שנחתנו בבודפשט שבהונגריה עלינו על רכב שיקח אותנו למחוז חפצנו. בדרך, שהיתה אמורה לקחת כשלוש שעות, ביקש אחד מחברי הקבוצה בקשה אישית: נא, עשו עמי חסד והאריכו את דרככם בכחצי שעה ועברו דרך העיירה ערלוי, הממוקמת בצפון הונגריה, מזרחית להרי מאטרה, כדי שאוכל לפקוד את קברו של אבי סבי, שהיה רבה של עיירה זו.

הדרך המתישה שעברנו נתנה בנו אותות של עייפות. העדפנו להניח את ראשנו ולתת תנומה לעפעפנו. אך מי יוכל לסרב לבקשה של נכד הרוצה לפקוד את קברו של זקנו. ענינו בחיוב, ופיתלנו את דרכנו.

מעשה בתלמיד חכם פלוני

שנכנס לפני התונתו לאחד מגדולי הדור דאז וביקש את ברכתו והדרכתו. אמר לו: "לך ותלמד סימן קצ"ה ביורה דעה עם ר' ועלוול צ'צ'יק - וזה יספיק לך לכל ימי חיך"...

"למדתי שכל סעיף בשולחן ערוך זה אש"

המוחשיים, את ה'דא לדא נקשן'. הרגשתי ממש את הגיהנום הפתוחה מתחת לרגלי רבי ועלוול..."

והוסיף: "לא רק מושג של זהירות בהלכות שלמדנו קיבלתי, אלא למדתי שכל סעיף בשולחן ערוך זה אש... השכלתי לדעת כי הפתיחה הכוללת על ארבעה חלקי שולחן ערוך היא, שכל סעיף בשולחן ערוך זועק: 'ובחרת בחיים!', ולהיפך, כל סטייה ותהיה הקלה ביותר כחוט השערה ממש, הרי היא מוות בטוח רח"ל, מאבד עצמו לדעת ממש".

(ספר 'רבי משה מרדכי' כרך א' עמ' 130)

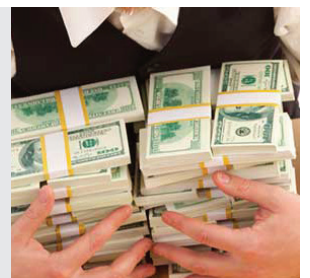
"...וכמאמר אליהו 'אף לזאת יחרד לבי ויתר ממוקומו, שמעו שמועו ברוגז קולו' וגו' - זאת היא היראה האמתית שראוי לאיש החסיד שתהיה על פניו תמיד, ולא תסור ממנו" (מסילת ישרים פרק כד)

מעשה בתלמיד חכם פלוני שנכנס לפני תונתו לאחד מגדולי הדור דאז, וביקש ברכתו והדרכתו. אמר לו: "לך ותלמד סימן קצ"ה ביורה דעה עם ר' ועלוול צ'צ'יק - וזה יספיק לך לכל ימי חיך"...

הלך ועשה כמצוותו, ולמד בצוותא עם רבי ועלוול את אותו סימן בשולחן ערוך. "לעולם" - כך אמר אחרי עשרות שנים - "לא אוכל לשכוח את הפחד והרעד

החפצים בחיים - חפץ חיים יומי

מי שאינו מוכן אף פעם להלוות כסף לאחר - האם יצא מכלל 'עמיתך'?

הצטרפו אלינו ללימוד היומי בספר 'חפץ חיים'

נותן בו, ולא מצד שנאה שיש בו עליו. ה) שלא יספר בסתר, ואילו בפניו יחניף לו, אלא יספר בפרסום, אם לא שיש לו פחד ממנו, או מפני חשש מחלוקת. ב'ביאורים ומוספים' מביאים פרטים נוספים בדין זה, וביניהם: העובר על עבירה שהיא מענייני המידות כגון כעס או גאווה, כתב להלן שאין לגנותו עבור זה, כיון שיש בזה הרבה גדרים שלפעמים מותר להתנהג כך, ומשתנים הדברים לפי האיש והזמן והמקום, ורגילים בני אדם לטעות בזה.

על עבירות שבין אדם לחברו כמו גזל נזק צער ובושת, כתב לקמן שאינו יוצא מכלל 'עמיתך' בעבורם, אף שעובר עליהם כמה פעמים, כיון שבעבירות אלו היצר מטעה אותו שמוותר, ורק אם מדובר בגנב או גזלן פשוט, שאין לתלות שיש לו במה לטעות בשום אופן, יתכן שיוצא על ידי זה מכלל 'עמיתך'.

וכן לענין מי שאינו מוכן אף פעם להלוות כסף לאחר, כתב לקמן שאדם טועה באיסורים כאלו שבין אדם לחבירו, שסובר שאין זו אלא מידה טובה בעלמא, ולכן אינו יוצא מכלל 'עמיתך' מטעם זה. וכן אדם שאינו קובע עיתים לתורה, כתב לעיל שאינו יוצא מכלל 'עמיתך' עבור זה, כי בעוונותינו הרבים נחשב לאנשים כהיתר, שסוברים שכיון שהוא טרוד לפרנסתו פטור מתלמוד תורה, ואינם יודעים שאפילו איש עני ביותר חייב לקבוע עיתים לתורה.

בהלכות הנלמדות היום (כלל ד סעיף ז) מפרט ה'חפץ חיים' את האופנים בהם מותר לדבר לשון הרע על עוברי עבירה: אדם שאין דרכו להתחרט על חטאיו ואין פחד אלקים לנגד עיניו, כמו הפורק מעליו עול מלכות שמים לגמרי ח"ו [וראה ב'ביאורים ומוספים' לענין יהודים שאינם שומרי תורה ומצוות בזמננו, האם נחשבים תינוקות שנשבו], או אפיקורסים.

וכמו כן, אדם שאינו נזהר מעבירה אחת מפורסמת "שכל שער עמו יודעים שהיא עברה", אזי מוכח שלא עושה כן מחמת שיצרו גובר עליו אלא שהולך בשרירות לבו - אנשים אלו מותר להכלימם ולספר בגנותם, בין בפניהם ובין שלא בפניהם [וראה שם לגבי חיובים נוספים של 'בין אדם לחברו' שאין נוהגים לגביהם].

אמנם, לגבי מי שלא פרק עול מלכות שמים לגמרי, ואינו אפיקורוס, אלא שאינו נזהר בעבירה אחת כנ"ל, דרושים כמה תנאים כדי להתיר לספר עליו לשון הרע: א) שאת העוולות שעל ידן הוחזק לרשע, יראה בעצמו ולא בשמיעה מאחרים, אלא אם כן הוחזק כן בעיר מחמת שמועות רעות שיוצאות עליו תמיד. ב) עליו להתבונן היטב על פי דרכי התורה אם זה באמת עוון, ולא יחליט תיכף את הענין בדתו. ג) שלא יגדיל את העוולה יותר ממה שהיא. ד) שיכוון לתועלת - שיתרחקו בני אדם מדרך רשע, אך לא יתכוון ליהנות מהפגם ההוא שהוא